

КОЛИ СФАБРИКОВАНА ГРАМОТА ЛЮБАРТА ЛУЦЬКІЙ КАТЕДРІ?

Критична замітка М. Грушевського.

(З поводу статі Д. Щербаковського: *Фундушевая запись князя Любарта луцкой церкви Іоанна Богослова 1322 г.*)¹⁾.

Любартова грамота, дана луцькій катедрі, одними дослідниками приймала ся за автентичну, иньшими за фальсифікат, але голословно, без близших мотивів; тому що деякі дослідники, уважаючи сей привилей за автентичний, робили з нього ріжні, досить далекосяглі виводи, оден з молодих приятелів історичної науки — Д. Щербаковський підняв ся докладнійшою аналізи грамоти. Хоч її неавтентичність о стільки очевидна при побіжнім навіть погляді, що для сього одного може й шкода було б робити такі заходи, одначе студіювання фальсифіката нераз дає о стільки цікаві факти, що роботу таку ніяк не можна уважати зайвою.

Аналізуючи зміст грамоти, автор приходить до виводу, що вона складаєть ся з двох частин — старшої, що містить надання сіл Рожища й Теремного (до слів „паки же, снаднейшого“)²⁾, і новійшої — дальшої частини. Перша частина по його гадці може бути грамотою Любарта, але не з 1320-х, а з останніх літ його життя, друга сфабрикована при предложенню грамоти для потвердження в. кн. Олександру в 1490-х рр., правдоподібно еп. Єфремом.

¹⁾ Чтенія кївські т. XVIII, вип. 3—4, 1905, ст. 61—70.

²⁾ Архивъ Югозап. Рос. I. VI, с. 2 in fine.

Спостереження автора, що перша частина грамоти має більш архаїчний характер, ніж друга, зовсім справедливе. Він одначе не помітив, що *terminus non post* сфабрикування грамоти в її нинішній формі являється не кінець XV віка, а значно пізніші часи. Він виходив з дати потвердження її в. кн. Олександром, але не помітив, що се потвердження також фальшиве. Тим часом се зовсім певно. Вже сама титулятура, вступна й кінцева формула се показують; грамоту предкладає єпископ „луцький і острозький“ (*sic*) Єфрем, тим часом як владикою луцьким тоді був Кирил, а Єфрема знаємо за часів Святигайла. Стилїзація й зміст ніби предложенї до потвердження грамоти також виразно вказують, що маємо до діла з фабрикатом не кінця XV в., а значно пізнішим: його мова (властиво — його другої частини) пізніша, а в змісті маємо такі точки, які виразно вказують на певні змагання кінця XVI і початку XVII в., як наприклад:

„маєт... владыка... и вси наступники его... пры насъ и пры советахъ князевъ и бояръ нашихъ радити и советовати“

„никакоже паче благословения его... дида скалию основати, мети ставропию, но во всемъ ему яко настоятелю повиноватись...“

Перша точка, очевидно, стоїть в звязку з змаганнями владиків-унїятів дістати місця в сенаті, друга — з боротьбою їх з брацтвами, які по унїятським „артикулам“ могли істнувати тільки під властїю й послушнїстю владиків-унїятів. І так перед нами унїятський фальсифікат початку XVII віку, з певними тенденціями унїятської ерархїї.

Перша половина грамоти (надання Рожища і Теремного) старша, але бачити в нїй автентичну грамоту Любарта, хоч би і з останніх літ його життя, трудно. Полишаючи на боці деякі стилїстичні чи язикові подробиці, на мій погляд головну трудність робить ся незвичайна докладність в описи границь наданих сіл. Така докладність звичайно являється фактом пізнішим: не тої як маєтність доперва надають, а як володінне нею й його границі стають спірними. Коли до сього додати брак дати, слїдів якоїсь автентичної кінцевої формули і т. и., то з усякою правдоподібнїстю мусимо уважати ту першу половину грамоти пізнішою записею про Любартове надання, не так може з кінця XIV, як з XV віка.